

3—7 november.

Debatter m. m.

Tisdagen den 6 november.

Svar på fråga av fröken Vinge ang. förslaget till allmän verksstadga	4
Interpellation av herr Wirtén ang. justering av reglerna för statsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare	9

Onsdagen den 7 november.

Säkerställandet av personal för sjukvården	10
Inrättande av särskilda social- eller arbetsmarknadsattachébefattningar inom utrikesförvaltningen	16
Åtgärder för att främja tillkomsten av särskilda befattningar vid de större poliskårerna för fullgörande av uppgifter av social art	17
Interpellationer av:	
Herr Nilsson i Bästekille ang. kostnaderna för återtransport av rymlingar från ungdomsvårdsanstalter, m. m.	18
Herr Widén ang. höjning av bidragen till yrkesskoleväsendet	19

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 7 november.

<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 33, ang. ändrad lydelse av lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt	10
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 14, ang. varuutbytet med Schweiz m. m.	10
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 180, ang. säkerställandet av personal för sjukvården	10
— nr 181, ang. social- eller arbetsmarknadsattachébefattningar	16
— nr 182, ang. sjukvårdslaboratoriepersonalens utbildning	17
— nr 183, ang. sociala uppgifter vid de större poliskårerna	17

Lördagen den 3 november.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidna oktober.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till Riksdagen.

Då jag förordnats att från och med den 1 december 1951 vara sändebud i Canada, får jag härmed vördsamt anhålla om entledigande från och med nämnda datum från mitt uppdrag som bankofullmäktig.

Stockholm den 2 november 1951.

Klas Böök.

Kammaren godkände för sin del avsägelsen och beslöt, under förutsättning att densamma bleve godkänd även av första kammaren, att uppdraga åt de av detta års riksdag redan tillsatta valmännen för utseende av riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte deras suppleanter att välja en fullmäktig i riksbanken i herr Bööks ställe jämte en suppleant för denne.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet följande på bordet liggande motioner, nämligen:

nr 655 av herr *Lager m. fl.* och
nr 656 av herr *Kyling m. fl.*

§ 4.

Föredrogs den av fru *Eriksson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet an-

gående tillämpningen av kungörelsen om beslag på koppar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Ericsson* i Näs vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående vissa olägenheter i samband med reservofficerrarnas repetitionsövningar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

utrikesutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av överenskommelse angående varuutbytet mellan Sverige och Schweiz m. m.; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 180, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag rörande säkerställandet av personal för sjukvården;

nr 181, i anledning av väckta motioner om inrättande av särskilda social- eller arbetsmarknadsattachébefattningar inom utrikesförvaltningen;

nr 182, i anledning av väckt motion om skyndsam utredning rörande laboratoriepersonalens utbildningsförhållanden; och

nr 183, i anledning av väckt motion angående åtgärder för att främja tillkomsten av särskilda befattningar vid de större poliskårerna för fullgörande av uppgifter av social art.

Svar på fråga ang. förslaget till allmän verksstadga.

§ 7.

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 225, med förslag till lag om investeringskonto för skog, m. m., tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.04 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 6 november.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 30 och den 31 nästlidna oktober.

§ 2.

Svar på fråga ang. förslaget till allmän verksstadga.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, som anförde: Herr talman! Fröken Vinge har frågat, huruvida och i så fall i vilken form riksdagen kommer att beredas tillfälle att giva sin mening till känna beträffande förslaget till allmän verksstadga, innan det fastställs av Kungl. Maj:t.

Frågan har riktats till chefen för civildepartementet. Då ärendet rörande verksstadgan handlägges i justitiedepartementet, torde det dock böra ankomma på mig att besvara frågan.

Det förslag till allmän verksstadga, som fröken Vinge åsyftar, avlämnades i januari detta år. Det har varit på remiss till myndigheter och sammanslutningar, och ett 80-tal remissvar ha inkommit under september och början av oktober. Detta vidlyftiga material bearbetas nu i justitiedepartementet. Regeringen har

ännu ej hunnit ta del av materialet och har alltså icke tagit någon ståndpunkt till förslaget.

Syftet med förslaget är, att man ur alla de olika verksinstruktionerna skall bryta ut sådana stadganden, som behandla för alla eller flertalet verksamhetsfrågor, och sammanföra dessa stadganden till en enda författning. Det är avsett att man härmed skulle vinna konsekvens och enhetlighet i de nu jämförelsevis skiftande bestämmelserna om samma ämnen. Vid sidan om verksstadgan skulle det alljämt finnas instruktioner för de särskilda verken, innehållande de särskilda bestämmelser som kunna vara behövliga i varje särskilt fall.

Om man skall ha en sådan allmän verksstadga eller bibehålla bestämmelserna i de olika verksinstruktionerna, är i första hand en författningsteknisk fråga. Sammanförandet av bestämmelserna till en verksstadga skulle ju icke innebära, att bestämmelserna finge en annan karaktär än förut. Liksom de särskilda instruktionerna utfärdats av Kungl. Maj:t i administrativ ordning, torde också verksstadgan — om nu en sådan beslutas — böra jämlikt principerna för Kungl. Maj:ts konstitutionella befogenhet utfästas i samma ordning.

Svar på fråga ang. förslaget till allmän verksstadga.

Det nu upprättade förslaget innehåller visserligen icke enbart ett rent mekaniskt sammanförande av stadganden ur de olika verksinstruktionerna utan de olika verksinstruktionerna utan självfallet också vissa kompletteringar och omarbetningar av dessa stadganden. Men härigenom kan icke verksstadgan anses få någon annan karaktär än de hittills gällande verksinstruktionerna.

Härmed har jag besvarat fröken Vinges fråga. Jag vill emellertid därutöver tillägga, att även om sålunda riksdagen icke deltagit vid tillkomsten av instruktioner för verken, riksdagen likväl på andra vägar har ett sakligt inflytande på frågor som behandlas i sådana författningar. Innehållet i dessa administrativa författningar måste nämligen anpassas efter vad som beslutas i lag eller i samband med anslagsbeslut. Sålunda ha — för att här ta ett exempel — de bestämmelser, som förslaget till verksstadga innehåller om disciplinär bestraffning, lämpats efter de år 1948 med riksdagens medverkan antagna nya reglerna i strafflagen om ämbetsbrott. I motiven till förslaget har det vidare framhållits, att förslaget kan komma att påverkas av vissa pågående utredningar, bl. a. av det förslag till tjänstemannalag, som utarbetas av 1948 års förhandlingsrättskommitté. Denna kommitté har i sitt remissvar upplyst, att förslaget till tjänstemannalag kommer att innehålla bestämmelser bl. a. om tjänstetillsättning, avsked samt åtal och ansvar för tjänstefel, vilka frågor nu regleras i verksinstruktionerna. Därest en sådan tjänstemannalag, vilken skulle stiftas enligt 87 § regeringsformen, kommer till stånd, har sålunda en väsentlig del av de ämnen, som nu regleras i verksinstruktionerna, överflyttats till lag. De administrativa bestämmelser i ämnet, som alltjämt bli erforderliga, måste då självfallet anpassas efter en sådan lagstiftning.

Härefter yttrade

Fröken VINGE: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret. Av formuleringen på min fråga framgår nog ganska klart, att jag var medveten om att detta var ett ärende som Kungl. Maj:t hade befogenhet att handlägga utan riksdagens hörande. Jag var därmed också medveten om att jag tog risken att få ett mycket negativt svar. Jag är tacksam att så inte blivit fallet, att herr statsrådet också har pekat på de möjligheter som riksdagen har att rent sakligt sett påverka en del av de punkter, som beröras i denna verksstadga. Jag har inte haft tillfälle att fullständigt läsa de många remissutlåtandena. Jag har bara tagit del av ett par stycken, och jag kommer här inte att taga upp mer än några få punkter, som jag har funnit vara väsentliga. Det innebär inte, att jag beträffande de övriga punkter, som jag inte berör, har tagit någon ställning vare sig i positiv eller i negativ riktning.

Jag skulle då först vilja peka på några paragrafer i denna stadga, som ha ett visst samband med varandra. Det är först och främst fjärde paragrafen, där det talas om att verket på begäran skall tillhandagå andra myndigheter med de upplysningar och det biträde, som kunna lämnas av verket. Som ett korollarium härtill finns det en bestämmelse om att verket har rättighet att påfordra sådan hjälp ifrån annat håll. Vidare förekommer det i sjunde paragrafen en uppmaning till verkscheferna att se till, att verket tillhandagår allmänheten med de upplysningar, som allmänheten kan behöva. I 9 § stadgas det, att envar befattningshavare har att ställa sig till efterrättelse de bestämmelser och föreskrifter, som meddelats, samt att utan avseende å stadgad arbetsfördelning lämna det biträde, som påkallas av vederbörande förman. Slutligen förekommer det i 12 § bland annat en bestämmelse, som säger, att då göromålens gång det kräver, äger förman påfordra utsträckning av arbetstiden.

Svar på fråga ang. förslaget till allmän verksstadga.

Allt vad som säges i dessa paragrafer är säkerligen riktigt i sak, men bestämmelserna i fråga skulle behöva kompletteras. Man måste utreda de praktiska konsekvenserna av det som här skrives. Jag erinrar om att det vid värriksdagen väcktes ett par motioner i hithörande ämnen, den ena av herr Wiklund i Stockholm, där han talade om behovet av en utvidgad upplysningstjänst ifrån verken. Men framför allt vill jag peka på en motion av herr Johnsson i Stockholm, där han ställde frågan i vilken grad präst vore skyldig att tillhandagå med upplysningar. Det resonemang, som därvidlag fördes av utskottet beträffande prästs skyldighet, gäller säkerligen också mutatis mutandis för verken.

Många, såväl myndigheter som enskilda, begära upplysningar, som de ovillkorligen äro berättigade att få. Men det händer också att man begär sådana upplysningar, att det kan vara tveksamt dels om vederbörande över huvud taget skall vara skyldig att lämna ut dem, dels om han skall vara skyldig att lämna dem utan ersättning. Det nämndes som exempel i utlåtandet över herr Johnssons motion, att gravvårdsfirmor hos prästerna begära att få förteckningar över de avlidna för att sedan skicka ut prospekt till deras anhöriga. Liknande erfarenheter gör man också i verken. Om man tjänstgör i ett verk, som sysslar med utredningar, är det mycket naturligt att man ofta får förfrågningar från myndigheter och forskare, som behöva detaljerade upplysningar beträffande någon utredning som gjorts. Det är klart att man så långt det är möjligt försöker lämna sådana upplysningar.

Men det förekommer också att man får frågor av ett annat slag. Jag fick t. ex. en påringning från en person som frågade: »Vilken stad är störst, London eller New York?» Jag försökte hänvisa till Statistisk årsbok. Jag sade, att det beror på hur man definierar

begreppet stad, vilket administrativt område det är fråga om. Han blev då otålig och sade om igen: »Säg mig vilken stad som är störst!» Jag sade då: »Enligt min mening är det nog New York.» Då drog han en lättadens suck och sade: »Då har jag vunnit mitt vad.» Sådana små episoder kunna, om de uppträda sporadiskt, verka rätt muntlande. Men det kan inte hjälpas att om allmänheten i mycket stor utsträckning ställer anspråk på tjänstemännens tid, så kan det leda till svårigheter för tjänstemännen att fullgöra sina ordinarie arbetsuppgifter inom behörig tid. Det hjälper inte alltid att vederbörande är beredd att offra en del av sin fritid för att lämna uppgifterna i fråga. Det kan hända att omfattningen av dessa frågor blir så stor, att det helt enkelt inte finns möjlighet därtill.

Jag anser därför att det kan vara nödvändigt att till dessa bestämmelser göra ett tillägg, som exempelvis får den formulering, som statistiska centralbyrån föreslog i sitt remissyttrande. Där föreslogs den begränsningen i 4 §, att vidlyftigare utredningar — varvid särskilt åsyftades statistiska utredningar — inte skulle behöva göras utan ersättning och att tjänstemännens handläggning av deras ordinarie arbetsuppgifter inte får försenas genom biträde åt andra verk. Detta syfte skulle man nå genom att i paragrafen göra det tillägget, att upplysningar skulle lämnas endast då det kunde ske »utan olägenhet».

Jag vill i detta sammanhang också påpeka, att CST — och jag skulle tro även TCO — i sina yttranden föreslagit, att i stadgandet i 9 § om skyldighet för tjänstemännen »att utan avseende å stadgad arbetsfördelning lämna det biträde, som påkallas av vederbörande förman» orden »utan avseende å» skulle utbytas mot »under skäligt hänsynstagande till» och att ordet »skäligt» även skulle tillfogas i 12 §.

Jag skall inte orda mera om denna

Svar på fråga ang. förslaget till allmän verksstadga.

sak. Jag vill bara konstatera, att det här gäller en fråga, som har nära samband med hela frågan om kommissionärskungörelsen. Jag har en bestämd känsla av att det här gäller ett stort frågekomplex, som närmare behöver utredas, och att man inte är mogen att fastställa lydelsen av dessa paragrafer förrän man fått en ytterligare sådan utredning om hur långt verken böra gå i sitt tillmötesgående mot allmänheten. Givetvis håller jag styvt på att man skall gå så långt som det över huvud taget är möjligt.

Så kommer jag till ett par andra paragrafer, 15 och 16. Man kan tycka att det inte är något märkvärdigt med dem; de innehålla gamla kända föreskrifter om tjänstetillsättning. Det gäller dels befattningar som tillsätts av Kungl. Maj:t efter förslag av verket och dels befattningar som tillsätts direkt av verket. Där stadgas på känt maner 20 dagars ansökningstid. Nu vill jag fråga, vad dessa 20 dagars ansökningstid innebär. När man som jag sitter i en folkskolestyrelse är man van att tillsätta tjänster efter ansökan, och om en ansökan råkar komma in dagen efter ansökningstidens utgång, blir vederbörande obönhörligt förklarad obehörig. Det hjälper inte om folkskolestyrelsen gärna skulle vilja ta med vederbörande på sitt förslag; ett sådant förslag skulle inte godkännas av statens folkskoleinspektör.

Man har nog haft den uppfattningen, att en person, som inte kommer in med sin ansökan i tid, inte kan komma i fråga till tjänsten, men den uppfattningen tycks inte vara förhärskande i kanslihuset. Det förefaller ofta som om man inom departementen anser, att åtminstone befattning som tillsätts av Kungl. Maj:t kan tillsättas med en person som har kommit in med sin ansökan efter ansökningstidens utgång.

Om Kungl. Maj:t nu har denna befogenhet, frågar man sig ovillkorligen, om Kungl. Maj:t också kan åsidosätta

gällande kompetensföreskrifter. Var slutar egentligen det hela? Kan också ett ämbetsverk till en tjänst utnämna en person som har inkommit med sin ansökan efter ansökningstidens utgång, eller tillkommer denna rätt endast Kungl. Maj:t? Jag tror att det är nödvändigt att dessa frågor närmare utredas. Man frågar sig t. ex. om en tjänsteman är bunden av ansökningstiden när myndigheten inte är det. Jag tror det är ytterst önskvärt, att dessa frågor få diskuteras av 1948 års förhandlingsrättskommitté och att dessa paragrafer i verksstadgan icke fastställas förrän de blivit föremål inte bara för diskussion inom förhandlingsrättskommittén utan också för offentlig diskussion.

Slutligen kommer jag fram till det som för mig framstår som det allra viktigaste, nämligen § 21 och följande som handla om verkets disciplinära befogenheter. I § 21 stadgas hur det skall förfaras om verkschefen eller byråchef begår ämbetsbrott. Sedan kommer någonting i § 22 som jag är tvungen att läsa upp: »Åsidosätter annan ordinarie befattningshavare hos verket sin tjänsteplikt eller skadar han eljest genom sitt uppförande det anseende som innehavaren av befattningen bör äga, må verket efter omständigheterna döma honom...» Så nämnas olika saker som han kan dömas till. I det följande stycket står det: »Har befattningshavare som ej tillsatts medelst fullmakt gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet eller har han icke låtit sig rätta av tidigare ådömd bestraffning, står det jämväl verket öppet att skilja honom från tjänsten.»

Här är det tre olika saker jag skulle vilja påtala. Först och främst gäller det innebörden av »åsidosättande av tjänsteplikt». Jag har den uppfattningen, att man anser det vara litet dunkelt vad som ingår i detta uttryck, och jag tror att det är farligt att verket skall äga rätt att döma en tjänsteman på grund-

Svar på fråga ang. förslaget till allmän verksstadga.

val av en bestämmelse, om vars innebörd man allmänt är osäker.

En allvarligare sak är emellertid att enligt detta förslag vissa ordinarie tjänstemän skola kunna skiljas från tjänsten på administrativ väg. Verket har alltså valfrihet att antingen anmäla vederbörande till åtal eller självt döma. Nu är det ju långt ifrån alla verk som ha juridiskt skolade ledamöter — i många verk är det kanske bara någon enda — och även om det finns jurister ha de ofta mycket liten erfarenhet av domarvärv; de ha ju i regel specialiserat sig på administrativa uppgifter. Därtill kommer att handläggningen av ett ärende av detta slag inom ett verk knappast kan tänkas komma att föregås av en så grundlig prövning som fallet skulle vara, om det var fråga om domstolsavgörande, och slutligen har ju vederbörande inte den möjlighet att använda rättegångsbiträde som han kan ha vid en rättegång. Man skulle därför önska att verket icke ägde rättighet att döma till en så allvarlig sak som avsättning eller suspension, utan att verket i sådana fall skulle vara skyldigt att anmäla vederbörande till åtal så att det blir domstolens sak att taga ställning.

Utredningsmannen har på denna punkt sagt, att man genom att införa en sådan förändring skulle utplåna skillnaden mellan tjänstemän som tillsättas med fullmakt och tjänstemän som tillsättas med konstitutorial, och han anser att det skulle ha en djup förvaltningsrättslig innebörd eller hur det nu säges. Jag kan inte finna att de skälen äro tillnärmelsevis så viktiga som det allvarliga hot mot rättssäkerheten som förslaget i sin nuvarande form innebär.

Slutligen kommer jag till det som kanske trots allt är allvarligast i hela förslaget, nämligen att verket skulle ha rättighet att döma någon för hans uppträdande utom tjänsten. Ett sådant förslag skulle ju innebära, att verket kanske bleve tvingat att bygga sitt ställningstagande på förtal och skvaller,

och det skulle innebära en obehörig inblandning i privatlivet. Jag tror att vi alla i denna kammare, icke minst justitieministern själv, äro medvetna om hur allvarligt det skulle vara. Jag föreställer mig att den bestämmelsen har föreslagits emedan man vill söka hindra den som känner till militära hemligheter att alltför flitigt umgås med främmande ambassader eller den som sysslar med licensgivning åt allmänheten att mottaga gästfrihet från licenssökande. Sådant bör man emellertid kunna beivra genom särskilda bestämmelser i instruktionen för verket; framför allt bör man där noga precisera i vilka avseenden verket har rättighet att ställa fordringar på vederbörandes privatliv. Endast i dessa preciserade fall bör verket ha rättighet att ingripa.

Jag vill inte nämna flera exempel på vad som har gjort mig betänksam mot förslaget till allmän verksstadga. Jag förstår att man kan anse det rationellt att sammanföra de skiftande bestämmelserna till en allmän verksstadga, men jag är av den bestämda uppfattningen, att förslaget icke bör fastställas i sin nuvarande form, och jag vill alldeles speciellt hemställa, att de punkter jag här har berört måtte bli föremål för ytterligare utredning.

Med detta ber jag, herr talman, att än en gång få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition, nr 225, med förslag till lag om investeringskonto för skog, m. m.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 14 samt statsutskottets utlåtanden nr 180—183.

Interpellation ang. justering av reglerna för statsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare.

§ 5.

Interpellation ang. justering av reglerna för statsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare.

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIRTÉN, som anförde: Herr talman! Enligt gällande regler för statsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare kan skoldistrikt till bestående av kostnaden för anskaffande av tjänstebostad åtnjuta statsbidrag med 12 000 kronor för tjänstebostad för ordinarie folkskollärare och med 8 000 kronor för tjänstebostad för annan lärare. Statsbidraget får dock icke överstiga 40 procent av de styrkta byggnadskostnaderna.

Sedan dessa bidragsregler fastställdes år 1946 ha byggnadskostnaderna stigit avsevärt, vilket har medfört att en mycket större del av byggnadskostnaderna får bäras av kommunerna än som ursprungligen avsetts. En justering av bidragsreglerna med hänsyn till det förändrade kostnadsläget är således påkallad. Härtill kommer att kommunreformens genomförande har medfört ett accentuerat behov av nybyggnader i stor utsträckning. Jag anhåller därför

om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att medverka till en justering av reglerna för statsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare?

Denna anhållan bordlades.

§ 6.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 220, med förslag till förordning om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift), m.m., nämligen:

nr 657 av herr *Rubbestad m. fl.*; och
nr 658 av herrar *Staxäng* och *Nilsson* i Svalöv.

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.30 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 7 november.

Kl. 2 em.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet följande på bordet ligande motioner, nämligen

nr 657 av herr *Rubbestad m. fl.* samt nr 658 av herrar *Staxäng* och *Nilsson* i Svalöv.

§ 2.

Föredrogs den av herr *Wirtén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående justering av reglerna för statsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3.

Föredrogs vart för sig:

första lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 15:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, till den del den ännu icke av riksdagen behandlats; samt

utrikesutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av överenskommelse angående varuutbytet mellan Sverige och Schweiz m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

Säkerställandet av personal för sjukvården.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 180, i anledning av väckta motioner om

utredning och förslag rörande säkerställandet av personal för sjukvården.

Utskottets hemställen föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **HÖJER**: Herr talman! Jag vill för kammaren referera några uttalanden i den nu förevarande motionen, som jag tycker äro mycket bra.

Det sägs i motionen att befolkningsutvecklingen medför starkt ökade svårigheter att nyrekrytera sjukvårdens personal, både sjuksköterskor och övrig kvinnlig personal. Jag tror att det är av vikt att vi ha klart för oss, att det verkligen alltjämt är på det sättet. Motionärerna framhålla vidare, att »skall sjukvården kunna hävda sig i den konkurrens, som vi ha att vänta, måste målmedvetna åtgärder snarast vidtagas för att öka personaltillgången för densamma».

Vidare understryker man att en av orsakerna till sjukvårdens expansion är den framgångsrika utvecklingen inom medicinsk forskning. Där skulle jag vilja tillägga: Är det någon som tror, att det blir någon framgångsrik utveckling, som verkligen kommer svenska folket till godo, om vi icke laga så att vi ha kvalificerad personal? Jag tror det inte.

I statsutskottets förevarande utlåtande framhålles, att man i direktiven för 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen även åberopar den föreliggande bristen på sjuksköterskor samt den omständigheten att denna brist, därest icke åtgärder utan dröjsmål vidtoges, komme att ytterligare skärpas under den närmaste tiden såsom en följd av rådande läge på den kvinnliga arbetsmarknaden, befolkningsstockens förskjutning mot allt högre åldrar och utbyggnadsbehovet av vården.

Säkerställandet av personal för sjukvården.

Utskottet framhåller vidare beträffande 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen, som i dagarna avgivit den tredje och sista delen av sitt betänkande, att kommitténs förslag är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Betänkandets sista del har som sagt utkommit i dagarna, men den första delen kom redan 1948. Om man verkligen, såsom jag gör, anser att sjukvårdsfrågan är en brådskande fråga, och eftersom den första delen av betänkandet inte är beroende av behandlingen av den sista delen, så måste man väl säga sig att första delen redan borde ha varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Jag vill därför vända mig till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet och hemställa, att hela det framlagda betänkandet nu tas upp till prövning.

Motionärerna framhålla, att vi behöva utbilda ca 1 500 elever per år vid sjuksköterskeskolorna, och utskottet omtalar, att landstingen och kommunerna fram till den 30 juni 1951 hade ordnat med plats för 1 490 elever vid dessa skolor. Den saken är sålunda mycket väl ordnad, och man har där verkligen lyckats uppfylla de framställda önskemålen. Men så tillägger man i statsutskottets utlåtande följande: »Framhållas bör, att antalet sökande till sjuksköterskeskolorna på senare tid regelmässigt väsentligt överstigit antalet platser.»

Man brukar säga, att det enda säkra vi ha här i livet är siffror, men man säger också, att det inte finns något, som kan vara mera missvisande än statistik, och missvisande är just rätta ordet här. Vi ha nämligen ett sådant ansökningsförfarande till våra 26 sjuksköterskeskolor, att många ungdomar söka till två eller tre skolor samtidigt. Trots statistikens två eller tre ansökningshandlingar är det därför inte fråga om mer än en sökande. Medicinalstyrelsen gjorde i början av 1940-talet under ett antal år en undersökning på detta område. Man fann då, att det under denna tid var ca 300 ungdomar, som

sände in dubbla ansökningshandlingar. Följaktligen har man utgått från att det fortfarande är omkring 300 dubbelansökningar. Jag är emellertid inte så säker på det. Ungdomen nu för tiden är mera upplyst och säker än förr, och det är mycket troligt att dubbelansökningarna nu ha ökat.

Varför tror jag det? Jo, helt enkelt av det skälet, att vi år 1950 hade 2 674 inträdesansökningar till våra sjuksköterskeskolor till det årets 1 387 elevplatser. Följaktligen tycker man att alla dessa elevplatser borde ha blivit belagda — så mycket mer som vi alla veta att tio procent av eleverna avgå under utbildningstiden och det därför föreligger en önskan vid varje skola att ta in några fler elever än det ordinarie antalet. Men trots detta fattas det i dag 56 elever till det ordinarie antalet platser.

Jag har också gått tillbaka i tiden till 1939, och jag har funnit att det varje år har fattats sökande till ett varierande antal platser vid sjuksköterskeskolorna. Antalet icke belagda platser har varit uppe i 87 och nere i 8, och i regel har det rört sig om sådana tal som 29, 32 och 45. Detta har berott på att sökandena icke ha uppfyllt ens minimifordringarna för inträde. Det är detta som är det allvarliga, att man inte har det antal kvalificerade sökande till skolorna, som är nödvändigt. Det är detta vi måste se till att vi få. Om vi skola kunna nå vad vi vilja vinna med dessa ungdomar under deras hetsiga utbildningstid, så måste vi kräva att eleverna uppfylla åtminstone minimifordringarna i varje ämne, eftersom ju en hel del av dem skola gå vidare till högre befattningar. Det finns ju en hel del sådana platser. Därför måste man kräva högre kvalifikationer av de sökande. Det är de bristande kvalifikationerna, som är det allvarliga just nu på sjukvårdens område, och det är det som gör, att vi här måste ta krafttag!

Detta alltså om sjuksköterskeutbild-

Säkerställandet av personal för sjukvården.

ningen. Vi få där se framtiden an. Men sedan ha vi också den övriga kvinnliga personalen, alltså sjukvårdsbiträdena. Beträffande dem lade 1946 års kommitté för sjukvårdsutbildningen fram förslag om att alla sjukvårdsbiträden skulle få komma till en s. k. initialkurs, alltså en första kurs. I statsutskottets förevarande utlåtande säger man nu, att även beträffande utbildningen av sjukvårdsbiträden ha åtgärder vidtagits av de kommunala sjukvårdshuvudmännen. Ja, det har skett till en viss grad. Huvudmännen ha slagit ihop första och andra kurserna till en kurs. På det sättet menar man, att man skall kunna få de kvalificerade sjukvårdsbiträden, som sjukvården behöver. Men detta är i dagens situation inte nog! Jag tror det är mycket viktigt, att vi göra klart för oss, att detta icke är tillräckligt. Om Sverige på detta område skall kunna hålla sig i paritet med andra länder, så borde alla de, som ha med vården av sjuka att göra, redan från första början få åtminstone någon handledning, innan de släppas in till patienterna. Det är där det brister. Det är bl. a. därför som jag tycker att det hade varit så viktigt, att första delen av sjuksköterskeutbildningskommitténs betänkande verkligen hade tagits upp till prövning av Kungl. Maj:t.

Jag tycker för min del att man inom landstingen skulle kunna sätta i gång med en försöksskola för sjukvårdsbiträden, gärna i anslutning till en sjuksköterskeskola, där rektorn eller föreståndarinnan kunde ha hand om alltsammans och där man hade en särskild avdelning med en första utbildning för sjukvårdsbiträden. Där kunde biträdena erhålla handledning inte bara under de föreslagna tre veckorna utan också under den fortsatta praktiken, vilket står i överensstämmelse med kommitténs förslag och vilket är en mycket viktig del av utbildningen.

Statsutskottet anser, att allt är gjort som göras kan i denna fråga. Jag kan

för min del inte instämma däri. Allt som göras kan är inte gjort.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här framhållit vill jag särskilt understryka, att det är av vikt att de här aktuella frågorna, sjukvårdspersonalens utbildning, arbetsförhållanden o. s. v., lösas så, att denna gren av socialvården kan stå sig i konkurrensen med övriga grenar. Jag tror det är viktigt att vi alla här i riksdagen ha klart för oss om vi vilja eller icke vilja ha en god sjukvård, och att ytterligare åtgärder måste vidtagas, om vi skola få en god rekrytering till sjukvårdens alla områden.

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Herr talman! Motionärerna hemställa, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag rörande säkerställandet av personal för sjukvården. Nu ha som framhålles i utskottets utlåtande dessa frågor redan varit föremål för utredning, och 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen har nyligen avlämnat den tredje och sista delen av sitt betänkande, vilket nu är föremål för prövning inom inrikesdepartementet.

Vidare håller 1949 års arbetskraftsutredning på med att undersöka möjligheterna om fördelning av den tillgängliga arbetskraften till olika områden.

Inom utskottet ha vi varit fullt medvetna om att allt inte är så bra på sjukvårdens område, som man skulle önska. Men vi ha inte kunnat tillstyrka en ytterligare utredning av dessa frågor, som redan ha prövats av en kommitté och som för närvarande äro föremål för närmare undersökningar och detaljberarbetningar inom respektive departement.

Fröken Höjer framförde en anmärkning mot den statistik, som förekommer i förevarande utskottsutlåtande, samt gjorde gällande, att det förekom dubbelansökningar till skolorna. Utskottet

Säkerställandet av personal för sjukvården.

har emellertid inhämtat de statistiska uppgifterna från medicinalstyrelsen, och det är alltså vederbörande där som få svara för om siffrorna äro fullt korrekta eller inte. Även landstingen få lämna vissa statistiska uppgifter till medicinalstyrelsen, och i dessa uppgifter förekomma inga sådana dubbelföringar. Fröken Höjers påstående att det förekommer en omfattande dubbelföring i statistiken är därför, få vi väl säga, en sanning med modifikation.

Jag skall här inte närmare ingå på statistikfrågan, men om vi se på den bilaga som är fogad till utskottets utlåtande, måste vi väl ändå erkänna, att det har skett en väsentlig förbättring på sjukvårdens område under de år statistiken omfattar. Det är också vår förhoppning att denna förbättring skall fortsätta.

Vad sedan gäller antalet elever som önska genomgå sjuksköterskeskolorna kan det erinras om att elevansökningarna ha varit betydligt fler än de lediga platserna vid skolorna. Det har t. o. m. lämnats uppgift om att inte mindre än 1 000 sökande till sjuksköterskeskolorna ha måst avvisas på grund av platsbrist. Detta visar ju, att det hos de kvinnliga medborgarna i landet förefinns ett stort intresse av att söka sig till sjuksköterskeskolorna för att där få utbildning. Vi utgå ifrån att detta intresse icke kommer att slappna utan tvärt om förstärkas.

Herr talman! Med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken HÖJER: Herr talman! Utskottets ärade ordförande måste ha missförstått mig. Jag sade nämligen ingenting om medicinalstyrelsens statistik, vilken icke upptar antalet sökande. Vad jag vände mig emot var den passus i utskottets utlåtande, där det säges: »Framhållas bör, att antalet sökande till sjuksköterskeskolorna på senare tid regelmässigt väsentligt överstigit antalet plat-

ser.» Sedan lämnade jag själv den uppgiften att antalet sökande var 2 674 till 1 387 platser och sade, att det förelåg dubbelansökningar, eftersom dessa 2 674 ansökningar utgjorde det sammanlagda antalet ansökningar till alla våra sjuksköterskeskolor. En del av dem måste därför vara dubbelansökningar.

Vad jag opponerade mig emot var sålunda utskottets uttalande om att antalet sökande till sjuksköterskeskolorna regelmässigt väsentligt överstiger antalet platser.

När vi skriva till sjuksköterskeskolorna — vilket sker varje år — svarar man därifrån ibland att de ha några elever, som eventuellt kunna stå över och själva äro villiga att stå över till nästa år. Men de flesta skolor svara, att de ha så och så många elevplatser, som de icke ha kunnat få belagda. Vid årets slut ha vi sedan också undersökt hur många platser som icke varit belagda, och på det sättet ha vi fått den statistik, som utvisar att så och så många platser ha varit vakanta vid sjuksköterskeskolorna. Detta framgår också av medicinalstyrelsens statistik.

Antalet sökande finns alltså inte med i utskottets utlåtande, utan det angavs av mig.

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Jag har inte mycket att tillägga efter vad fröken Höjer här har sagt, men jag vill nämna, att motionen har kommit till stånd inte bara med tanke på dagens bekymmer utan också med sikte på framtiden. Vi veta ju att svårigheterna redan nu äro ganska stora att kunna fylla alla platser, där man vill ha utbildade sjuksköterskor. Det finns ju många förklaringar till detta. En är att vi ha att röra oss med ett mindre antal kvinnor i den ålder, som de ha, vilka söka sig till sjuksköterskeskolorna, än vi hade för låt oss säga 10 å 15 år sedan. Anledningen härtill är de små barnkullarna på 1920- och 1930-talen. Från mitt arbete i arbetsmarknadsstyrelsen

Säkerställandet av personal för sjukvården.

under ett antal år har jag kommit i ganska nära kontakt med arbetskraftsfrågor över huvud taget och inte minst när det gällt att tillgodose sjukvården med behövlig arbetskraft.

Här ställer man ju också alldeles särskilda krav på den kvinnliga arbetskraft man vill ha. Man tar inte och vill inte ta vad som helst. Därför är det angeläget, att man inte bara har så många sökande till skolorna och till platserna, som behövas för att precis fylla antalet. Man behöver också ha möjlighet att välja, om man skall få den högt kvalificerade arbetskraft man vill ha. Det är därför synnerligen önskvärt, att förhållandena inom sjukvården och för de där anställda äro sådana, att det blir flera sökande än just minimiantalet.

Man säger nu att det för dagen inte är så stor fara. Men hur blir det, om vi sikta några år framåt, med den utbyggnad av sjukvården på alla områden, som pågår och som vi hoppas skall kunna ske t. o. m. i ökad takt? Hur blir det med tillgången på högt kvalificerade sjuksköterskor och personal i övrigt, om man håller igen utbildningen på det sätt man faktiskt gör för närvarande? Det är klart att landstingen också ha sitt ansvar, när det gäller att se till, att en tillräcklig utbyggnad av sjuksköterskeskolorna kommer till stånd, men det är också ett bekymmer, som staten borde ägna litet större intresse åt.

Jag tror därför att denna motion, även om den, såsom naturligtvis nu sker, avslås, har fyllt en uppgift genom att rikta uppmärksamheten på detta förhållande. Jag vill liksom fröken Höjer vädja till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet att ägna denna fråga stor uppmärksamhet och se till, att man inte bara tänker på dagens läge utan också ser litet längre fram.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Herr talman! Fröken Höjer gjorde gällande,

att jag hade missförstått hennes första anförande, när jag yttrade, att hon framhållit, att statistiken var missvisande. Det är möjligt att det skett en missuppfattning. Jag tror emellertid att det av de uppgifter jag lämnade ganska tydligt framgick, att det har varit ett mycket stort antal sökande till sjuksköterskeskolorna, som inte ha kunnat bli intagna. Även om någon dubbelräkning skulle förekomma, så vågar jag ändå påstå, att antalet sökande varit så stort, att sjuksköterskeskolorna behövde väsentligt utbyggas, om plats skulle kunna beredas alla dem, som söka sig till dessa skolor.

Sedan nämnde herr Andersson i Dunker något om att en viss återhållsamhet har iakttagits på detta område. Om vi se på den statistik som vi ha framför oss, så kan man väl knappast tala om någon återhållsamhet, utan tvärtom har utvecklingen gått ganska raskt framåt. Men det är alldeles klart att här måste ske en viss avvägning. Om vi ha ett begränsat antal arbetare här i landet — det må vara manliga eller kvinnliga — så få vi naturligtvis söka se till, att inte alla eller alltför många söka sig över till ett visst område, så att det blir en fullständig brist på arbetskraft på ett annat område, utan det måste företas en mycket noggrann avvägning. Det förmodar jag, att herr Andersson i Dunker inte kan ha något att invända emot.

Herr FAST: Herr talman! Jag hoppas att denna debatt inte skall bli agitation för sjuksköterskorna utan beröra sjukvårdsproblemet.

Jag vill säga att i de uppgifter, som ha lämnats av Landstingsförbundet om antalet sökande, äro inga sökande dubbelförda, utan de som ha sökt till mer än en utbildningsanstalt äro upptagna endast en gång. Vad beträffar antalet sökande i övrigt kanske jag också får meddela, att vid en undersökning, som preliminärt har företagits i fråga om

Säkerställandet av personal för sjukvården.

våra folkhögskolor, har det visat sig inte endast att vi för närvarande ha en mycket god tillströmning av kvinnliga elever utan också att ett mycket stort antal — större än man räknat med — uppgivit, att de ämna bli sjuksköterskor. Jag tror sålunda att vi på denna punkt inte ha några särskilda bekymmer att räkna med.

Men, herr talman, vi ha ett annat bekymmer, och därför skall jag passa på att också rikta en vädjan till inrikesministern, ehuru av annat slag än ett par föregående talare. Antalet sköterskor är beroende av hur vi utbygga våra sköterskeskolor. Det är där som flaskhalsen funnits under många år, därför att man från högsta håll tidigare visade bra litet intresse för att få dessa anstalter tillräckligt utbyggda. Under senare år har man emellertid dess bättre, herr talman, från departementets sida varit mycket angelägen om att vad beträffar byggnadstillstånd lämna företräde åt sköterskeskolor. Jag hoppas, herr talman, att denna förtursrätt också i fortsättningen måtte ges i den takt som är erforderlig. I så fall komma vi nog att lösa detta problem tämligen snart.

Däremot är det en annan sak, som arbetskraftsutredningen har att undersöka, nämligen hur man skall fördela den tillgängliga arbetskraften. Den kan inte fördelas på det sättet, att man börjar överbetala än här och än där, så att det blir en allmän konkurrens om den befintliga arbetskraften, utan det måste ske en fördelning efter andra grunder.

Herr ANDERSSON i Dunker (kort genmäle): Herr talman! Herr Mårtensson i Uddevalla sade mycket riktigt, att frågan om utbyggandet av sjukvårdsanstalterna och om utbildningen av sjuksköterskor är ett avvägningsproblem. Emellertid undrar jag, om vi verkligen skola säga på det sättet, att vi inte kunna bygga ut våra sjukvårdsanstalter, därför att vi inte ha sjuksköterskor i till-

räcklig utsträckning. Jag tror för min del, att vi, om vi vilja ha en god sjukvård här i landet, handla klokt, om vi bygga ut våra sjukvårdsanstalter i all den utsträckning vi anse oss kunna och behöva, men också se till att vi ha personal att sätta i dessa sjukvårdsanstalter, så att inte salarna komma att stå tomma av den anledningen att vi sakna personal.

Fröken HÖJER: Herr talman! Herr Fast får förlåta, om jag, som faktiskt känner till detta område litet och verkligen är intresserad av en god sjukvård för svenska folket, också tar upp frågan om utbildning, när denna fråga kommer upp i riksdagen. Det gäller långt ifrån bara sjuksköterskor. En av de viktigaste frågorna i detta sammanhang gäller utbildningen av sjukvårdsbiträden. Jag för min del kan inte förstå, att ett sådant viktigt betänkande som det av 1946 års kommitté om sjuksköterskeutbildning avgivna alltså — sedan 1948 — ligger i inrikesdepartementet utan att Kungl. Maj:t har upptagit det till prövning just vad beträffar de områden som gälla sjukvårdsbiträden. Den frågan är nämligen alls inte upptagen till prövning fastän det enligt min mening vore på tiden. Det har ingenting att göra med det betänkande, som har kommit i dagarna, vilket gäller vissa frågor om specialutbildning och högre utbildning.

Enligt mitt förmenande visar detta utskottsutlåtande, att utbyggnaden speciellt av sjuksköterskeskolorna har gått, skulle jag vilja säga, rasande kvickt. Där har emellertid inte sagts något om hur antalet sökande erhållits, ty siffrorna därom från Landstingsförbundet finnas inte i utlåtandet. Det är bara utskottets allmänna uttalande, som inte står i överensstämmelse med de siffror jag har. Jag menar att det framför allt är kvaliteten vi skola tänka på, och jag tror att vi nog äro överens om den saken.

Inrättande av särskilda social- eller arbetsmarknadsattachébefattningar inom utrikesförvaltningen.

Herr HAGÅRD: Herr talman! Såvitt jag kunnat finna har debatten rört sig huvudsakligen om sjuksköterskor och deras andel i sjukvården. Nu sist var fröken Höjer inne på ett mycket viktigt område, nämligen frågan om biträdenas utbildning och framför allt deras utbildning till att kunna delta i den egentliga sjukvården såsom undersköterskor. Visserligen ha vi efter motioner här i riksdagen och även uttalanden som gjorts inom landstingen börjat anordna särskilda utbildningskurser för att möjliggöra för biträden att bli undersköterskor, men, mitt herrskap, man har inte kommit någon vidare väg på detta område. Man har glömt att ge dessa utbildade undersköterskor någon bestämd uppgift, och därvidlag synda huvudmännen, läkarna, sköterskorna och vi andra som delta i detta arbete. Vi ha inte låtit dessa undersköterskor få sin klart bestämda uppgift i det egentliga sjukvårdsarbetet. Fröken Höjer skakar på huvudet, men så är det, fröken Höjer.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Inrättande av särskilda social- eller arbetsmarknadsattachébefattningar inom utrikesförvaltningen.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 181, i anledning av väckta motioner om inrättande av särskilda social- eller arbetsmarknadsattachébefattningar inom utrikesförvaltningen.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr GUSTAFSSON i Stockholm: Herr talman! Även om jag till fullo kan förstå utskottets hänvisning till det rådande budgetära läget och till nödvändigheten av återhållsamhet med statens

utgifter som motivering för utskottets avslagsyrkande på herr Henrikssons och min motion om inrättande av arbetsmarknadsattachébefattningar vid våra utländska beskickningar, så vill jag ändå, herr talman, utan att ställa något yrkande, framföra bara ett par synpunkter.

Då utskottet i sitt utlåtande med hänvisning till den personalförstärkning, som under det senaste årtiondet har ägt rum på utrikesrepresentationens område, drager den slutsatsen, att det syfte, som vi genom vår motion velat vinna, skulle kunna anses tillgodosett, kan jag icke dela utskottets uppfattning. Det är klart att vissa av dessa i utlandet verksamma representanter kunna tillföra vårt land värdefulla upplysningar även beträffande sociala och arbetsmarknadsfrågor. Emellertid ha vi genom motionen velat peka på att man i och med inrättandet av speciella attachébefattningar på ett helt annat sätt skulle kunna effektivisera och samordna denna verksamhet och att man härigenom också skulle — vilket enligt min mening icke är mindre viktigt — kunna till utlandet förmedla upplysningar och informationer om den socialpolitik, som vi bedriva här i landet och som ju kanhända med rätta betraktats såsom ett mönster. Man skulle även kunna lämna upplysningar på ett helt annat sätt om våra arbetsmarknadsförhållanden.

Jag kan inte komma ifrån — även om jag har all respekt för våra utlandsrepresentanters stora kunnighet — att dessa ändå icke ha någon direkt utbildning för att handha frågor på detta område. Jag skulle därför önska att den svenska utrikesledningen uppmärksammar detta spörsmål och i den utsträckning det visar sig möjligt låter ge den personal, som nu är verksam vid våra utländska beskickningar, erforderlig utbildning för att vid sidan om sina andra uppgifter på ett effektivare sätt kun-

Åtgärder för att främja tillkomsten av särskilda befattningar vid de större polis-kårerna för fullgörande av uppgifter av social art.

na handha frågor, som röra socialpolitik och arbetsmarknadsförhållanden.

Jag betraktar detta som en nödlösning tills vårt ekonomiska läge medger den fastare utformning av denna verksamhet, som jag fortfarande anser måste åvägabringas. Jag är visserligen medveten om svårigheterna att på något sätt rubba ramen för vår nuvarande utlandsrepresentation. Jag tror emellertid ändå, att man under tiden, till dess man kan åstadkomma en lösning av denna fråga på det sätt vi ha menat att man borde göra, skulle kunna undersöka vilka möjligheter som finnas att inom denna utlandsrepresentations ram göra en förskjutning. Enligt mitt förmenande finns det vid våra utländska beskickningar för närvarande en hel del, som syssla med uppgifter, som jag i varje fall betraktar som mindre värdefulla och av mindre betydelse än de sociala och arbetsmarknadspolitiska frågorna. Jag skulle önska att man inom den svenska utrikesledningen uppmärksammade denna sak och undersökte, om man icke på den vägen kunde bereda utrymme för i varje fall en dellösning av detta problem.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 182, i anledning av väckt motion om skyndsamt utredning rörande laboratoriepersonalens utbildningsförhållanden.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Åtgärder för att främja tillkomsten av särskilda befattningar vid de större polis-kårerna för fullgörande av uppgifter av social art.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 183, i anledning av väckt motion angående — *Andra kammarens protokoll 1951. Nr 30.*

ende åtgärder för att främja tillkomsten av särskilda befattningar vid de större polis-kårerna för fullgörande av uppgifter av social art.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr WIKLUND i Stockholm: Herr talman! Såsom huvudmotionär i detta ärende skall jag be att få göra ett litet tillrättaläggande i motionen. Man får av dennas formulering det intrycket, att det uttalande till förmån för socialt utbildade befattningshavare vid de större polis-kårerna, som socialstyrelsen har gjort, skulle återfinnas i detta ämbetsverks yttrande över polisinstruktionsutredningens betänkande. Det är emellertid inte så, utan yttrandet på den punkten gjordes i ett utlåtande av socialstyrelsen över 1948 års lösdriveriutrednings betänkande.

Det var närmast för att göra den rättelsen, som jag begärde ordet, herr talman, men när jag nu ändå har ordet, skulle jag vilja begagna tillfället att också säga några få ord i sak.

Det förefaller mig som om statsutskottet, av föreliggande utlåtande att döma, liksom första lagutskottet i våras och även i viss mån socialstyrelsen endast tänkte på de mera vårdande uppgifterna i fråga om dem som omhändertagits av och hos polisen. Man säger att det föreligger uppenbart behov av specialutbildad personal hos polisen för att *taga befattning* med omhändertagna sjuka m. fl., alltså som om det gällde endast själva den mera tillfälliga vårdande uppgiften i samband med ett omhändertagande hos polisen, om det nu inte ligger något annat i den tillagda förkortningen »m. fl.». Emellertid har jag för min del med motionen nog närmast syftat på eller åtminstone också syftat på — och det är enligt min mening den kanske viktigare uppgiften för sociala befattningshavare vid polisen — behovet av sådana befatt-

Interpellation ang. kostnaderna för återtransport av rymlingar från ungdomsvårdsanstalter, m. m.

ningshavares medverkan vid utredningar beträffande omhändertagna barn, ungdomar och sinnessjuka, eller över huvud taget vid polisens kontakt med klienter av antytt slag. Det gäller helt enkelt polisens sociala service. Samma behov föreligger f. ö. i fråga om omhändertagna alkoholmissbrukare. Det skulle alltså vara till fördel, om det vid de större poliskårerna, d. v. s. i de polisdistrikt, där frekvensen av »polisfall» av nämnda olika slag är stor, funnes specialutbildad personal även och kanske särskilt för utredningsarbete i dessa fall.

Herr talman! Jag har inte något yrkande, då vi få hoppas att den nye inrikesministern snart sätter i gång den begärda utredningen. Jag har bara velat göra några randanmärkningar till beaktande vid denna utredning.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Interpellation ang. kostnaderna för återtransport av rymlingar från ungdomsvårdsanstalter, m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr NILSSON i Bästekille, som anförde: Herr talman! Genom en rad notiser i dagspressen om uppseendeväckande fall av våldsamt motstånd mot polis av kvinnliga elever, som rymt från skol- och yrkeshem, har allmänhetens uppmärksamhet fästs vid det faktum, att rymningsfrekvensen från de öppna ungdomsvårdsanstalterna tilltar och att det i hög grad är de kvinnliga eleverna, som missbruka det förtroende som visas dem.

Rymningarna från ungdomsvårdsanstalter ge polismyndigheterna en stor extra arbetsböda. Enbart i Stockholm har polisen under årets första åtta månader handlagt 250 rymningsärenden.

Det räcker inte med att polismyndigheterna måste efterspana rymlingarna, utan dessa måste dessutom återtransporteras till anstalten, för vilken uppgift i regel två man måste avdelas. De kvinnliga rymlingarna, som utgöra större delen av detta klientel, måste dessutom åtföljas av polissyster, vilket i nuvarande läge med dess brist på polissystrar ytterligare betungar polisens arbetsböda.

Rymningarna från anstalterna öka ständigt, och det är ingen ovanlighet att polisen dagen efter en återtransport måste efterspana samma elev.

En annan sida av detta problem är de betydande kostnader, som statsverket åsamkas genom rymningarna. Om man begränsar sig till endast rena kostnader för intransporter — tur- och retur biljetter för polismännen och dagtraktamente samt enkel biljett för rymningen — kommer man till så stora utgiftsbelopp, att man frågar sig om det är rimligt, att skattebetalarna skola satsa så stora summor på dessa rymningar, under vilka eleverna i regel dessutom anställa skadegörelse av ett eller annat slag. I Göteborg finns exempel på att en enda elev kostat det allmänna 6 600 kronor enbart för återtransporterna till en intill staden belägen ungdomsvårdsanstalt. En enkel kalkyl ger vid handen, att sammanlagda kostnaderna för alla rymningar under ett år måste uppgå till så stora summor, att det redan av detta skäl finns anledning fästa riksdagens uppmärksamhet på saken.

Med anledning av vad jag här ovan framfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

1) Kan herr statsrådet lämna kammaren uppgift om de sammanlagda kostnaderna för återtransporter av rymlingar från ungdomsvårdsanstalter?

2) Vilka åtgärder övervägas inom so-

Interpellation ang. höjning av bidragen till yrkesskoleväsendet.

cialdepartementet för att minska rymningsfrekvensen från skol- och yrkeshemmen?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.**Interpellation ang. höjning av bidragen till yrkesskoleväsendet.**

Herr WIDÉN erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Är efter år har riksdagen påpekat nödvändigheten av förbättrade statsbidrag till yrkesskoleväsendet. Då frågan var uppe vid 1949 års riksdag framhöll statsutskottet, »att utskottet för sin del funnit starka skäl tala för en snar förbättring av statsbidragsgrunderna beträffande yrkesundervisningsanstalterna. Emellertid har utskottet under hand inhämtat, att spörsmålet härom för närvarande är under övervägande inom 1946 års skolkommission och att utredningsarbetet numera fortskridit så långt, att det bör vara möjligt att på utredningen grundat förslag kan underställas nästa års riksdag.» Vid 1950 års riksdag säges, »att starka skäl tala för en snar förbättring av ifrågavarande statsbidragsgrunder, varför utskottet förutsätter, att förslag i ämnet skall kunna föreläggas nästa års riksdag». Vid 1951 års riksdag underströk utskottet med anledning av väckta motioner »med skärpa» detta uttalande och framhöll »angelägenheten av att förslag om förbättring av ifrågavarande statsbidragsgrunder måtte såvitt möjligt föreläggas redan nästkommande års riksdag».

Riksdagen har alltså gjort bestämda uttalanden i denna fråga, vilket visar, att riksdagen beaktat de kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalternas svåra ekonomiska läge.

Sedan 1921 ha statsunderstöden sänkts två gånger, först från 3 till 2: 67 kr. och senare (1933) till 2: 35 kr. per undervisningstimme inom lärlings- och verkstadsskolorna samt först från

3: 33 till 3 kr. och senare till 2: 55 kr. per undervisningstimme inom yrkesskolorna. Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse av den 25 juli 1945 jämställdes undervisningen i husligt arbete med den övriga yrkesundervisningen.

En utredning har verkställts angående statsbidragsgrunder för det kommunala och enskilda yrkesskoleväsendet av 1946 års skolkommission. I de direktiv, som yrkesutbildningsdelegationen den 19 februari 1947 fick av skolkommissionens ordförande, statsrådet Weijne, säges: »Med hänsyn till såväl prisutvecklingen som nu rådande lönestandard för tjänstemän ha de vid olika tidigare tidpunkter fixerade grunderna för statsbidrag till löner för lärare vid yrkesundervisningsanstalterna kommit att uppvisa en eftersläpning, som nu gör en förbättring erforderlig.»

Utän beslut av riksdagen har Kungl. Maj:t enligt kungl. brev av den 22 juni 1951 höjt statsbidraget till kommunala yrkesskolor från 2: 35 till 2: 80 kr. respektive från 2: 55 till 3 kr. per undervisningstimme. Med hänsyn till att de enskilda undervisningsanstalterna ha större ekonomiska svårigheter än de kommunala, bör en liknande justering äga rum för dem.

Med stöd av vad ovan anförts anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

Anser statsrådet de verkställda justeringarna av statsbidragsgrunderna tillräckliga, eller

har statsrådet för avsikt att till 1952 års riksdag framlägga förslag i anslutning till 1946 års skolkommissions betänkande av den 8 november 1950?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Anmälde, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

Interpellation ang. höjning av bidragen till yrkesskoleväsendet.

tion, nr 220, med förslag till förordning om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift), m. m., motionerna:

nr 659 och nr 660 av herr *Utbult m. fl.* och

nr 661 av herrar *Henriksson* och *Gustafsson* i Stockholm;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 221, med förslag till lag om räntereglering m. m. motionerna:

nr 662 av herr *Ohlin m. fl.* och

nr 663 av herr *Hjalmarson m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 219, angående utlämnande av stödlån till jordbrukare i anledning av svartrosts-kador på vete av 1951 års skörd m. m. motionen nr 664 av herr *Ohlin m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.50 em.

In fidem
Gunnar Britth.